RUPEREA FRONTULUI AUSTRO-UNGAR ÎN IUNIE 1916 REFLECȚII ÎN PRESA DIN CHIȘINĂU

DINU POȘTARENCU

The Breaking of the Austro-Hungarian Front in June 1916 Reflections in Chisinau Press

(*Abstract*)*

The author presents information about the situation of the Austro-Hungarian front in June 1916 on the basis of the press that appeared in the city of Chisinau. References are made in particular to a newspaper published in Chisinau in Russian. It contains short bulletins of military operations, broadcast by the Telegraph Agency in Petrograd, received from the Headquarters of the Supreme Commander of the Russian Armed Forces. The information extracted from these bulletins relates to the 1916 battles in the south-western sector of the Eastern Front, especially those relating to Bukovina.

Keywords: Austro-Hungarian Front, June 1916, Bukovina, press in Chisinau.

După declarațiile reciproce de război, Comandamentul militar rus realizează într-un termen scurt mobilizarea, reuşind să formeze zece armate, cu un efectiv total mult mai mare comparativ cel al forțelor armate ale Germaniei de pe Frontul de Est. Desfăşurarea cu succes a mobilizării, inclusiv superioritatea numerică, le-a dat posibilitate ruşilor să intre în acțiune cu mult mai devreme decât se aşteptaseră austro-germanii. Pornind, din 4/17 august 1914, o puternică ofensivă în Prusia Răsăriteană, aceştia învinge armata germană în bătălia de la Gumbinnen. După această izbândă, ruşii au acționat lent, ceea ce a dat posibilitate Comandamentului german să-şi regrupeze forțele. A urmat dezastrul de la Tannenberg (26–30 august 1914), ruşii suportând pierderi colosale, iar în zilele următoare trupele germane i-au forțat să se retragă pe teritoriul imperiului său.

Un alt deznodământ a avut ofensiva întreprinsă de ruşi, de la 9/22 august 1914, în sectorul de sud-vest al Frontului Oriental. Aici, pe un front cu o lungime de până la 400 km, armata rusă a obținut victoria asupra trupelor austro-ungare în lupta de lângă Lemberg (Lvov), din 29–31 august 1914, apoi cucereşte Lembergul şi ajunge până la râul San. Drept rezultat, după 35 de zile de război, armata rusă

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVI**, *1* (52), p. 63–68, Rădăuți – Bucureşti, 2019

BDD-A32672 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:14 UTC)

pune stăpânire pe Galiția. Totodată, ocupă fără lupte oraşul Cernăuți, împreună cu un teritoriu vast din jurul acestuia.

În 22 august/14 septembrie 1914, comandantul suprem al oştirilor ruse a emis ordinul privind constituirea pe teritoriul cucerit al Austro-Ungariei a unei unități administrativ-teritoriale deosebite, sub conducerea unui guvernator general[1]. Printre funcționarii desemnați în această unitate administrativ-teritorială s-a numărat şi viceguvernatorul Basarabiei, S. D. Evreinov, detaşat, în 30 august 1914, la Cernăuți, pentru a exercita funcția de guvernator[2].

Ciocnirile în Bucovina au continuat şi în luna noiembrie. În paginile unui ziar din Chișinău, apărut în 3/16 decembrie 1914, a fost inserată ştirea că austriecii au fost învinşi în urma luptei ce s-a dat în zona Vicovului de Sus. Înaintând, trupele ruse au ajuns până la pasul Carpaților bucovineni. De asemenea, austriecii au fost învinşi şi în lupta desfăşurată în apropiere de Rădăuți[3].

În 7/20 decembrie 1914, presa din Chişinău a informat cititorii că în Cernăuți, magazinele şi restaurantele îşi reluau, treptat, activitatea, locuitorii refugiați reveneau acasă, iar mulți tâlhari au fost arestați. S-a dispus să fie oficiate tedeumuri în sănătatea casei domnitoare ruse. Inscripțiile şi firmele în germană erau înlocuite cu texte în română şi rusă[4].

Curând, de la Cernăuți a parvenit vestea că 300 de profesori bucovineni i-au înaintat guvernatorului S. D. Evreinov o petiție, prin care au solicitat să se distribuie pâine. Ei i-au adus la cunoştință că la începutul războiului, austriecii au confiscat banii municipali şi, ca urmare, funcționarii şi cadrele didactice n-au primit salariul de patru luni, din care cauză îndură foame[5].

Potrivit presei din Chişinău, din 25 decembrie 1914/7 ianuarie 1915, armata austro-ungară, retrăgându-se, evacua Bucovina. Cuprinşi de panică, bucovinenii se refugiau pe teritoriul României, numărul total al refugiaților din Bucovina şi Transilvania depăşind cifra de 30 000[6].

O publicație periodică chişinăueană, preluând ştirea dintr-un ziar rusesc central, înştiința că armata rusă a ocupat Suceava şi se apropia de Câmpulung, ofensiva urmând să se desfăşoare în direcția Transilvaniei. Această acțiune armată, conchidea ziarul central, „va pune în mod categoric în fața României chestiunea de a se alătura nouă, deoarece pentru ea nu va fi indiferent cui va aparține Transilvania: Rusiei sau ei”[7].

[1] „Кишиневские епархиальные ведомости”, Chişinău, 7 septembrie 1914, nr. 36, p. 1456–1457.

[2] Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare se va cita: A.N.R.M.), Fond *6*, inv. 5, dosar 815, f. 2. S. D. Evreinov a fost numit în postul de viceguvernator al Basarabiei la 9/22 ianuarie 1914, iar la Chişinău a sosit în ziua de 12/25 februarie 1914.

[3] „Бои в Буковине”, în „Бессарабская жизнь”, Chişinău, anul XI, nr. 255, 3/16 decembrie 1914, p. 3.

[4] „В Черновицах”, în „Бессарабская жизнь”, anul XI, nr. 259, 7/20 decembrie 1914, p. 2.

[5] „В Черновицах”, în „Бессарабская жизнь”, anul XI, nr. 269, 19 decembrie 1914/1 ianuarie 1915, p. 2.

[6] „В Буковине”, în „Бессарабская жизнь”, anul XI, nr. 274, 25 decembrie 1914/7 ianuarie 1915, p. 5.

[7] „В Буковине”, în „Бессарабская жизнь”, anul XI, nr. 275, 28 decembrie 1914/10 ianuarie 1915, p. 2.

BDD-A32672 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:14 UTC)

După ocuparea de către trupele ruse a unei părți din teritoriul Bucovinei, împreună cu oraşul Cernăuți, autoritățile țariste au început să instaleze aici propria administrație, trimițând funcționari pentru a-i încadra în noua structură administrativă. Erau recrutate şi cadre didactice, menite să activeze în sistemul de învățământ al Bucovinei. Astfel, la 3 decembrie 1914, tutorele Circumscripției de Învățământ Odesa le-a transmis directorilor şcolilor medii, liceelor de băieți, şcolilor normale din Basarabia rugămintea autorităților militare de a recomanda un profesor proeminent, cu studii superioare, care „să fie de origine rusă şi să posede la nivel teoretic şi practic limba română (moldovenească)", pentru a fi desemnat în postul de inspector al şcolilor din gubernia Cernăuți[8]. Directorul Liceului de Băieți nr. 3 din Chişinău, Artamon Gh. Artemiev, l-a recomandat în această funcție pe profesorul de limbile latină şi greacă de la acest liceu, Alexandru G. Gobjilă, „care liber se exprimă în limba moldovenească, de asemenea citeşte şi scrie în această limbă". Însă acesta, a precizat directorul, „probabil nu e rus de origine, ci moldovean"[9]. În raportul din 11 decembrie 1914, înaintat directorului liceului, Alexandru Gobjilă a declarat că posedă bine „limba moldovenească locală şi, de asemenea, cunoaşte teoretic limba română, adică poate citi şi scrie în această limbă"[10]. Nu cunoaştem cine, totuşi, dintre profesorii recomandați din Basarabia a ocupat postul de inspector al şcolilor din Bucovina.

Concentrate în zona teatrului de război de la răsărit, armatele blocului austro-german desfăşoară, pe durata lunilor mai şi iunie 1915 (timp de 52 de zile), operația victorioasă de la Gorlița (oraş aşezat la poalele munților Carpați), soldată cu ruperea frontului, forțele armate țariste fiind obligate să părăsească Galiția. Ruşii se retrag şi de pe Frontul de nord-vest, din Polonia şi Pribaltica, unde suportă insuccese. Astfel că, în luna septembrie 1915, austro-germanii se aflau în posesia unor teritorii ale Imperiului Rus.

Urmează campania din 1916, pe parcursul căreia, în 4 iunie 1916, trupele ruse, sub comanda generalului Alexei A. Brusilov au desfăşurat prin surprindere o ofensivă în direcția sud-vest, izbutind să rupă frontul austro-ungar la Luțk. Avântându-se spre Carpați, acestea au ajuns în apropierea graniței române. Însă, curând puterea lor de izbire s-a epuizat şi ofensiva a fost oprită. După luptele de pe râul Strâpa[11] (11–30 iunie 1916) şi de la Baranovici[12] (2–9 iulie 1916), forțele armate ale generalului Alexei A. Brusilov s-au angajat într-o bătălie de exterminare reciprocă cu cele ale Austro-Ungariei, cunoscută sub numele de „masacrele de la Kovel"[13] (28 iulie – 17 august 1916). Ineficient s-a dovedit a fi şi atacul întreprins de ruşi în octombrie 1916, la vest de Luțk, după care pe Frontul de Est s-a lăsat „liniştea".

[8] A.N.R.M., Fond *1862*, inv. 25, dosar 1058, f. 292; Fond *1772*, inv. 9, dosar 60, f. 219.
[9] Idem, Fond *1772*, inv. 9, dosar 60, f. 220.
[10] *Ibidem*, f. 221.
[11] Strâpa – afluent de stânga al râului Nistru, în care se varsă la nord-vest de oraşul Cernăuți.
[12] Baranovici – actualmente, oraş aflat în sectorul de sud-vest al Republicii Belarus.
[13] Kovel – oraş situat în actuala regiune Volân a Ucrainei, la nord-vest de oraşul Luțk.

BDD-A32672 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:14 UTC)

Un ziar care se edita la Chişinău în limba rusă publica scurte buletine al operaţiilor militare, difuzate de Agenţia Telegrafică din Petrograd, aceasta primindu-le de la Statul Major al comandantului suprem al forţelor armate ruse. Prezentăm, în continuare, informaţiile extrase din aceste buletine referitoare la acţiunile de luptă desfăşurate în 1916, în sectorul de sud-vest al Frontului Răsăritean, în special cele care se referă la Bucovina (reproducem data, pe stil vechi, indicată în buletinul informativ militar)[14].

23 mai. În dimineaţa zilei de 22 mai, trupele ruse au început lupta pe frontul de la râul Pripeat până la frontiera română. Sprijinită de artilerie, armata rusă a înregistrat succese importante. Au fost luaţi circa 13 000 de prizonieri.

25 mai. Succesele forţelor armate ruse în Volînia, Galiţia şi Bucovina sporesc. De la începutul ultimelor lupte până în amiaza zilei de 24 mai, armatele generalului Brusilov au luat în captivitate 900 de ofiţeri şi peste 40 000 de soldaţi; au capturat armament şi muniţii.

28 mai. Armatele generalului Brusilov continuă ofensiva în zona oraşelor Luţk şi Ternopol. În zorii zilei de 28 mai au intrat în oraşul Buceaci şi dezvoltă ofensiva de-a lungul Nistrului.

30 mai. Inamicul se retrage de pe poziţiile ce le ocupa la sud de Luţk, iar la nord de oraşul Ternopol a întreprins câteva atacuri, fiind respins spre dimineaţa zilei de 29 mai. Însă, la nord de oraşul Buceaci, austro-ungarii i-au forţat pe ruşi să se retragă puţin. Înaintând spre sud de Nistru, unităţile ruse luptau în suburbiile oraşului Cernăuţi. În Cernăuţi erau observate explozii puternice. Inamicul a aruncat în aer podul de lângă satul Mahala, situat la est de Cernăuţi.

31 mai. Trecând Nistrul şi ocupând un şir de puncte fortificate, inclusiv târgul Zaleşcic[15], trupele ruse se mişcau înainte. În zona râului Prut, de la Boian până la Nepocoleuţi, ruşii s-au apropiat de malul stâng al acestui râu. Lângă Cernăuţi se dă o luptă aprigă. Peste tot în locurile pe care le-a părăsit, inamicul a abandonat o cantitate mare de captură militară. În satul Sadagura, aflat la nord de Cernăuţi, a fost capturat un depozit mare de materiale de geniu.

1 iunie. La sud de Nistru, forţele ruse au ocupat oraşul Sneatin. Se desfăşurau în continuare luptele pentru Cernăuţi.

2 iunie. Telegrame ale Agenţiei Telegrafice din Petrograd, conţinând ştiri primite de la Bucureşti. Conform primei ştiri, din 2 iunie, austriecii au evacuat oraşul Cernăuţi, formând o comisie din doi reprezentanţi ai fiecărei etnii, în vederea predării oraşului ruşilor. Alte trei ştiri erau despre intrarea incidentală a unui detaşament rusesc pe teritoriul României, trecând frontiera pe la Mamornița. Ziarele oficiale bucureştene au inserat comunicări din buletinul informativ guvernamental că trecerea frontierei s-a produs din greşeală. Cercurile politice româneşti consideră acest incident, care a stârnit agitaţia presei germanofile, ca fiind unul aplanat şi lichidat.

De pe Frontul de sud-vest continuau să sosească ştiri despre ofensiva trupelor ruse în trei direcţii principale: spre Vladimir din Volânia, în Galiţia şi în Bucovina.

[14] „Новый голос Кишинева”, Chişinău, de la nr. 113 (144), din 24 mai 1916, până la nr. 183 (214), din 2 august 1916.

[15] Toponimele sunt ortografiate conform sursei.

BDD-A32672 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:14 UTC)

Unitățile ruse avansau mult mai rapid în Volânia.

5 iunie. Pe data de 4 iunie, la ora 4 ziua, armata generalului Leciţki a luat cu asalt o fortificație din fața unui pod al orașului Cernăuți, de pe malul stâng al râului Prut. După o luptă crâncenă la trecerile peste Prut, podurile fiind aruncate în aer de către inamic, orașul Cernăuți a fost cucerit. Forțele ruse îl urmăresc pe inamic, care se retrage spre trecătorile din Carpați.

6 iunie. Ocupând orașul Cernăuți şi traversând prin mai multe locuri râul Prut, armata rusă înaintează spre râul Siret. Lângă satul Cuciurul Mare, în timpul urmăririi inamicului, au fost luați prizonieri 400 de soldați şi capturate două tunuri grele, două afeturi, multe chesoane şi peste 1 000 de căruțe cu produse alimentare şi furaj. În apropierea satului Storojineț au fost luați prizonieri doi ofițeri şi 85 de soldați şi capturată o mitralieră. La stația Zucica, situată la nord de Cernăuți, a fost capturat un depozit de materiale de geniu.

8 iunie. Pe flancul marginal de stânga, urmărind inamicul, ruşii au trecut Siretul.

10 iunie. Din Bucureşti s-a telegrafiat că în zona Sucevei şi Iţcanilor s-au adunat cca 40 000 de refugiați, îndeosebi din orașul Cernăuți şi împrejurimile acestuia.

11 iunie. În Bucovina, la vest de Sneatin, avansând cu lupte, trupele ruse au pus stăpânire pe înălțimile din preajma râului Râbnița.

12 iunie. În seara zilei de 10 iunie, după o bătălie înverşunată, ruşii au cucerit orașul Câmpulung.

13 iunie. Cavaleria rusă a luat cu asalt poziția inamicului de la Pozorita, situată la vest de Câmpulung.

16 iunie. La 15 iunie, după pregătirea de artilerie, trupele generalului Leciţki au dat o lovitură puternică inamicului pe frontul dintre râurile Prut şi Nistru, ocupând trei linii de tranşee. Lupte îndârjite au avut loc şi pe frontul din zona râurilor Certoveț (afluent al Nistrului) şi Cerneava (afluent al Prutului), precum şi în zona orașului Cuta.

17 iunie. Persoanele sosite din Bucovina transmit că, odată cu trecerea acestei provincii în mâinile ruşilor, la hotarul dintre Bucovina şi România a fost pusă strajă, fiind oprită trecerea refugiaților în România. În Cernăuți şi-au reluat activitatea instituțiile şi o parte din magazine[16].

17 iunie. Unitățile de pe flancul stâng au ocupat orașul Colomeea, un important nod de cale ferată. Inamicul se retrage mai departe spre vest, oprindu-se pe pozițiile pregătite din timp. La nord-vest de Câmpulung inamicul încearcă să treacă la ofensivă cu forțe mari.

18 iunie. Silindu-l pe duşman să se retragă, flancul stâng al frontului armatei ruse de la sud de Nistru a pus stăpânire pe un şir de locuri situate la nord de Colomeea. În urma unei lupte cumplite, desfăşurată la sud-vest de Colomeea, trupele ruse i-au respins pe austro-ungari spre înălțimile din zona satului Brezova. După ce a încercat la nord-vest de Câmpulung să treacă la ofensivă, duşmanul a fost respins spre vest. În zilele de 15 şi 16 iunie, armata generalului Leciţki a luat în captivitate 305 ofițeri şi 14 574 de soldați, împreună cu patru tunuri şi 30 de mitraliere. Numărul total al prizonierilor, căzuți la ruşi

[16] *В Буковине*, în „Новый голос Кишинева”, Chişinău, nr. 137 (168), 17 iunie 1916, p. 2.

BDD-A32672 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:14 UTC)

în perioada 22 mai – 17 iunie, se ridică la 217 000, inclusiv ofiţeri.

19 iunie. Armata generalului Leciţki a luat cu asalt poziţiile inamicului de la vest de Colomeea.

28 iunie. După o luptă sângeroasă, dată pe frontul Breaza – Fundul – Moldova, forţele armate ruse le-au respins pe cele austro-ungare.

3 iulie. Profesorul Mândresu a expediat redacţiilor ziarelor bucureştene o telegramă din partea cetăţenilor bucovineni, cu următorul conţinut: „Aduceţi la cunoştinţa românilor şi a întregii lumi civilizate că austro-ungarii, în timpul retragerii, au comis crime groaznice asupra populaţiei române bucovinene. Luaţi măsuri în vederea creării unei comisii pentru înregistrarea ororilor comise”[17].

4 iulie. La nord-vest de Câmpulung, unităţi ale cavaleriei ruse au ajuns la şoseaua Cârlibaba – Maramureş – Sighet.

6 iulie. În urma ploilor s-a ridicat nivelul apei Nistrului. Pe râu plutesc părţi ale podurilor austriece.

20 iulie. Din Turnu Severin se telegrafiază în Bucureşti că, sub influenţa ultimelor succese ale ruşilor în Galiţia şi Carpaţi, în Banat e panică. Zilnic sosesc trenuri cu refugiaţi din Galiţia şi Bucovina. Zvonurile despre intrarea iminentă a României în război împotriva Austro-Ungariei au devenit mai frecvente[18].

26 iulie. Ruşii înaintează cu succes în zona Siretului, consolidând poziţiile ocupate.

29 iulie. Într-un comentariu inserat în paginile unui ziar ce se tipărea la Petrograd se arată că la acea oră se stopase bătălia generală, începută de ruşi la 15 iulie pe frontul de sud-vest. Potrivit comentatorului, repausul era condiţionat de ploile neîntrerupte. În comentariu se mai menţionează că armata rusă a ocupat la sud de Prut trei linii de apărare: pe Siret, Suceava şi Moldova. După expunerea informaţiei respective este enunţată următoarea concluzie: „Mai curând, această manevră este intenţionată, pentru a exercita o presiune corespunzătoare asupra României”[19].

1 august. În zona cursului superior al Siretului, austro-ungarii s-au retras pe o poziţie fortificată, de unde, printr-un foc intens de artilerie, reţin ofensiva ruşilor.

7 august. Pe teritoriul Bucovinei, stăpânit de austro-ungari, au loc lupte neînsemnate. Refugiaţii şi dezertorii austro-ungari veniţi în România transmit că frontul din Bucovina al austro-ungarilor este slab. Drumul care duce din Vatra-Dornei, unde austro-ungarii şi-au consolidat tranşeele, reprezintă o poziţie strategică foarte puternică, mai cu seamă înălţimile dimprejur, pe care sunt instalate tunuri de calibru mare[20].

Astfel, prin intermediul acestor buletine informative, cititorii presei de limbă rusă din Chişinău erau la curent cu evenimentele militare, inclusiv cu cele care se produceau în Bucovina.

Prin victoria repurtată în urma spargerii frontului austro-ungar în zona Carpaţilor, Rusia urmărea şi scopul politic de a influenţa România, determinând-o să intre în război de partea Antantei.

[17] „В Буковине”, în „Новый голос Кишинева”, Chişinău, nr. 153 (184), 3 iulie 1916, p. 2.
[18] „Позиция Румынии”, în „Новый голос Кишинева”, nr. 170 (201), 20 iulie 1916, p. 2.
[19] „Из военных обзоров”, în „Новый голос Кишинева”, nr. 179 (210), 29 iulie 1916, p. 2.
[20] „В Буковине”, în „Новый голос Кишинева”, nr. 188 (219), 7 august 1916, p. 2.

BDD-A32672 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:14 UTC)